

Research Article

The Impact of Visionary Leadership with a Postmodern Approach on the Enhancement of Educational Quality, Academic Autonomy, and Internationalization in the Medical Sciences Universities of Macro-Region 1

Ali Golafshani ¹ , Mohammad Salehi ²

1. PhD in Higher Education Management, Center for Studies and Development of Medical Education, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Email: Nhrek2023@gmail.com

2. Department of Educational Management, Sar.C., Islamic Azad University, Sari, Iran.

Email: Mohammad.Salehi@iau.ac.ir

* Corresponding Author: Mohammad.Salehi@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Keywords:

Visionary leadership, postmodern approach, educational quality, academic autonomy, internationalization

Received:

14 July 2024

Received in revised form:

05 August 2024

Accepted:

12 August 2024

Published:

22 August 2024

Pp. 85-98

ABSTRACT

Background and Objectives:

To respond to developments in higher education, universities of medical sciences require visionary and participatory leadership. Visionary leadership grounded in a postmodern approach—by articulating a vision and embracing diverse perspectives—can facilitate the enhancement of university performance. Therefore, the overarching aim of this study is to examine the impact of visionary leadership (with a postmodern approach) on the improvement of educational quality, academic autonomy, and internationalization within the universities of medical sciences in Macro-Region 1.

Methodology:

This study was applied in nature and employed a descriptive-survey methodology. The statistical population consisted of 1,851 individuals—including unit managers, deputy heads, faculty deans, department heads, and academic staff—from the medical sciences universities of Macro-Region 1; a sample of 320 participants was selected using stratified random sampling based on Cochran's formula. Data collection utilized a researcher-developed "Visionary Leadership" questionnaire (postmodern approach, 91 items), the "Educational Quality" questionnaire by Sadeghi et al. (2017) (53 items), a researcher-developed "Academic Autonomy" questionnaire (60 items), and a researcher-developed "Internationalization" questionnaire (50 items). The validity and reliability of the instruments were confirmed, and structural equation modeling was used for data analysis.

Results:

Visionary leadership with a postmodern approach has a positive and significant impact on educational quality, academic autonomy, and the internationalization of medical sciences universities in Macro-Region 1, and the proposed model demonstrates a good fit. Furthermore, visionary leadership with a postmodern approach exerts the greatest influence on educational quality (standardized coefficient: 0.716).

Conclusion:

Visionary leadership has the greatest impact on educational quality; therefore, strengthening the components of visionary leadership can be effective in improving the performance of medical sciences universities.

Citation: Golafshani, A. & Salehi, M. (2024). The Impact of Visionary Leadership with a Postmodern Approach on the Enhancement of Educational Quality, Academic Autonomy, and Internationalization in the Medical Sciences Universities of Macro-Region 1. *Knowledge and Research in New Higher Education*, 1(2), 85–98.

 <http://10.22034/NHERK.2026.609980.1048>

Authors retain the copyright and full publishing rights. © Authors.

The Article is Published by Alim-e-Noor Publication Center.

This article is an open access article licensed under

The Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

مقاله پژوهشی

تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک

علی گل افشانی^۱ محمد صالحی^۲

۱. دکتری تخصصی مدیریت آموزش عالی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران

گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

نویسنده مسئول: Mohammad.Salehi@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
واژگان کلیدی: رهبری بصیر، رویکرد پسانوین گرایی، کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی، بین‌المللی سازی	زمینه و هدف: دانشگاه‌های علوم پزشکی برای پاسخ‌گویی به تحولات آموزش عالی، به رهبری آینده‌نگر و مشارکت‌جو نیاز دارند. رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی، از طریق ترسیم چشم‌انداز و پذیرش دیدگاه‌های متنوع، می‌تواند زمینه ارتقای عملکرد دانشگاه را فراهم کند. لذا هدف کلی این پژوهش، تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک می‌باشد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۳ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۵/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱	روش پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن را، مدیران و معاونین واحدها، دانشکده‌ها، مدیران گروه‌ها و اساتید هیات علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک به تعداد ۱۸۵۱ نفر تشکیل می‌دادند که براساس فرمول کوکران تعداد ۳۲۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی با ۹۱ سوال، پرسش‌نامه کیفیت آموزشی صادقی و همکاران (۱۳۹۶) با ۵۳ سوال، پرسش‌نامه محقق ساخته استقلال دانشگاهی با ۶۰ سوال و پرسش‌نامه محقق ساخته بین‌المللی سازی با ۵۰ سوال استفاده شد. روایی و پایایی ابزارها مورد تایید قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد.
	یافته‌ها: تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک مثبت و معنادار می‌باشد و مدل ارائه شده دارای برازش مناسب می‌باشد. همچنین رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی با ضریب استاندارد (۰/۷۱۶) بیشترین تاثیر را بر کیفیت آموزشی دارد.
	نتیجه‌گیری: رهبری بصیر بیشترین تاثیر را بر کیفیت آموزشی دارد؛ بنابراین، تقویت مؤلفه‌های رهبری بصیر می‌تواند در بهبود عملکرد دانشگاه‌های علوم پزشکی مؤثر باشد.

استناد: گل افشانی، علی و صالحی، محمد. (۱۴۰۳). تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک. *دانش و پژوهش در آموزش عالی نوین*، ۱(۲)، ۹۸-۸۵

 <https://doi.org/10.22034/nherk.2026.609980.1048>

حق نشر و حقوق کامل انتشار برای نویسندگان محفوظ است. © نویسندگان. این مقاله توسط مرکز انتشارات علیم نور منتشر شده است. این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) منتشر شده است.

مقدمه

یکی از پارادایم‌های نوین در عرصه رهبری، رهبری بصیر می‌باشد. رهبران بصیر در سازمان‌ها فضایی ایجاد می‌کنند که زیردستان فراتر از منافع فردی خود عملکرد ارائه دهند. در واقع رهبری بصیر شکلی از رهبری تحول‌گرا است که فرصت‌های را برای تقویت ظرفیت سازمانی فراهم می‌کند. رهبرانی که در اثربخشی سازمانی نقش دارند ممکن است با سبک رهبری بصیر خودشان را وقف دهند. رهبران بصیر به سازمان‌ها کمک می‌کنند تا به هدف نهایی به طور موفقیت آمیز دست پیدا کنند (ورلی، ۲۰۱۸). بصیرت و چشم‌انداز، جهت‌گیری‌های آتی سازمان را تداعی می‌کند. رهبری بصیر چشم‌انداز و دورنمای سازمان را ترسیم می‌کند. این دیدگاه غالباً به عنوان یک جز اساسی رهبری اثربخش تعیین شده است. این واژه (بصیر یا چشم‌اندازنگر) عموماً برای توصیف فردی به کار رفته است که احساس روشنی از آینده و درکی قوی از اقدامات مورد نیاز برای رسیدن به آنجا را دارد (قادری و همکاران، ۱۳۹۷). چشم‌انداز چگونگی دستیابی به استراتژی سازمان را روشن می‌سازد. مفهوم چشم‌انداز باید علاوه بر مغز افراد در قلب افراد سازمان نفوذ کند. چشم‌انداز، یک تصویرایده‌آلی از آنچه که می‌تواند و باید انجام شود، می‌باشد. چشم‌انداز، پاسخ لازم را برای سه سؤال کی هستیم؟ چه می‌کنیم؟ به کجا می‌رویم؟ را ارائه می‌دهد (مولینا، ۲۰۱۸).

رهبری برای رویارویی با سازمان‌های پسانوگرا و افراد جدید نیازمند تحمل متغیر است. سوال اینکه آیا در سازمان‌های پسانوین‌گرایی واقعیت بر حقیقت منطبق خواهد شد؟ در دنیای پیشرو، درست مانند خود مدرنیته، دانشگاه موضوع تامل، بحث و مناظره بوده است. اینکه جایگاه آموزش عالی در عصر پست مدرن چیست؟ «مفهوم دانشگاه در دوره مدرنیته متأخر و انتقادی و یا دوره مابعد مدرن است چیست؟» آموزش عالی هم استثنا نیست. آموزش عالی نمی‌تواند چنان عمل کند که گویی از حقایق سخن می‌گوید. آموزش عالی فقط می‌تواند استدلال کند کاری که انجام می‌دهد سودمند است؛ اما نه این که حقیقت است. طبق دیدگاه پست مدرنیسم در آموزش عالی باید یک نوع تمرکزگرایی در زبان، فرهنگ، آداب و رسوم و کتاب درسی، صورت بگیرد (ودادی و همکاران، ۱۳۸۸).

امروزه، بهبود کیفیت نظام آموزشی عالی به عنوان اصلی اساسی مورد توجه متصدیان این حوزه قرار گرفته است. ارتقای کیفیت آموزش عالی، به ابتکار و نوآوری در اندیشه و عمل عاملان انسانی آموزش عالی و دانشگاه‌ها بستگی دارد. وضعیت کیفی آموزش عالی و دانشگاه‌ها، در گذر تاریخی آنها شکل می‌گیرد و کیفیت موجود هر دانشگاهی متأثر از اندیشه‌ای است که مدیران و اعضای هیات علمی و کارکنان آن راجع به دانشگاه دارند (یمینی‌دوزی سرخابی، ۱۳۹۱). بنابراین، کیفیت آموزش عالی به اندیشه موجود از مفهوم کیفیت مرتبط است و از آنجا که اندیشه و خلاقیت انسانی

محدودیت ندارد، لذا تصور کیفیتی نهایی و کامل از آموزش عالی نیز امکان دفاع ندارد. کیفیت آموزشی پدیده‌های نسبی و چند بعدی است و کیفیت پدیده‌های آموزشی (محتوا، یادگیری دانشجو، فضای آموزشی، دانش و مهارت مدیران، اعضای هیئت علمی و کارکنان و غیره) به کیفیت دانشگاه بستگی دارد و بهبود کیفیت دانشگاه (اهداف آموزشی، محتوا و سازماندهی تحصیلی، آموزش و پویایی سازمان دانشگاه) و ارتقای کیفی عملکرد. دانشگاه در فضای دانشگاهی یا فرهنگ آن امکانپذیر است. کیفیت محصولات و خدمات در هر جامعه با کیفیت نظام آموزش عالی آن جامعه در ارتباط است (هادی و همکاران، ۱۳۹۵).

ایفای بسیاری از رسالت‌های امروزی دانشگاه در قبال جامعه، فقط با تکیه بر استقلال و آزادی علمی شنی خواهد بود؛ رسالت‌هایی چون مشارکت در توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از طریق پژوهش، نوآوری و توسعه یا انتقال فناوری‌های مورد نیاز جامعه، تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز بازار کار و جامعه، توسعه و تعالی سرمایه انسانی جامعه، ارتقاء فرهنگ و تمدن و پاسداری از ارزش‌ها و سلامت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی. همچنین پاسخگویی دانشگاه در برابر جامعه، قابلیت اعتماد و حفظ کیفیت و اعتبار علمی آن، با تکیه بر استقلال و آزادی دانشگاه به دست خواهد آمد (آقاتبار رودباری و همکاران، ۱۳۹۶). چرا که دانشگاهی، فاقد هویت علمی و فرهنگی مستقل باشد، نه می‌تواند مؤثر باشد و نه پاسخگو (میکاویلا و مارتینز، ۲۰۱۸).

استقلال دانشگاهی نشانگر مناسبی جهت رتبه‌بندی دانشگاه‌های اروپایی هستند. چرا که استقلال دانشگاهی یکی از ملزومات بین‌المللی‌سازی آموزش عالی است. رهبران آموزش عالی به طور روز افزونی بنا به دلایل اقتصادی، سیاسی، تحصیلی و اجتماعی-فرهنگی در تلاش برای بین‌المللی نمودن موسسه‌های خود می‌باشند. ویلیامز (۲۰۰۸) یکی از چالش‌های موجود در فرایند بین‌المللی شدن را علاوه بر بودجه و منابع، ارتباطات و ساختارهای سازمانی؛ ترس از دست دادن استقلال دانشگاه و آزادی علمی می‌داند (کوری، ۲۰۱۶).

گل افشانی و صالحی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدلی جهت تبیین تأثیر رهبری بصیر بر استقلال دانشگاهی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک آمایشی سلامت کشور» به این نتایج دست یافتند که رهبری بصیر با بار عاملی ۰/۵۸۰ بر استقلال دانشگاهی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین مدل ارائه شده نیز دارای برازش مناسب می‌باشد؛ حمیدی فر و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «رهبری و مدیریت در بین‌المللی‌سازی آموزش عالی» به این نتایج دست یافت که بین تعاریف بین‌المللی سازی و جهانی شدن در آموزش عالی وجه متمایز روشنی وجود دارد و برای رسیدن به سطح مطلوب بین‌المللی سازی آموزش عالی چهار حیطه اصلی باید

مدیریت و رهبری شوند که شامل مطالعه تحلیلی محیط، توسعه برنامه راهبردی منسجم و هدفدار، پیاده سازی و سازماندهی زیرساخت‌ها و رصد و ارزیابی پیوسته و مؤثر و مولینا (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «رهبری بصیر در میان کارکنان اداری واحد آموزشی گاپان» به این نتایج دست یافت که کارمندان اداری در اداره آموزش گاپان با مفهوم رهبری بصیر در تعاملند و آن را بکار می‌بندند. با این حال، نظر کارکنان آموزشی، کاملاً مخالف این مسئله است، و آنها عنوان کردند که مدیران در رهبری بصیر ضعیف عمل کرده‌اند. به همین دلیل، دستورالعمل‌هایی برای مدیران مدارس خصوصی تحت نظارت و حمایت بخش دولتی واقع در استان قنار، بخش آزوک، گاپان ارائه شد.

حرکت و جهش‌های علمی در سال‌های اخیر بیانگر این است که قدرت علمی و ظرفیت‌های نهفته بی‌شماری داریم که اگر این ظرفیت‌ها در مسیر درست هدایت شود علاوه بر کسب مرجعیت در سطح بین‌المللی می‌توان از فرصت‌های ایجاد شده آن برای پیشرفت در همه عرصه‌های مختلف علمی استفاده کرد. بنابراین دانشگاه و مراکز آموزش عالی به عنوان یکی از نهادهای آموزشی کشور برای اینکه در صحنه بین‌المللی نقش‌آفرینی نمایند باید از سیستم مدیریتی قوی برخوردار باشند. بین‌المللی شدن باعث تشدید رقابت‌های دانشگاهی و ارتقای استانداردهای کیفیت آموزش عالی می‌شود. با توجه به نقش دانشگاه‌های علوم پزشکی در آموزش دانشجویان که نقش اساسی در ارتقای سلامت جامعه دارند، توصیه می‌گردد برای ارتقای کیفیت خدمات آموزشی باید برنامه‌ریزی دقیقی توسط مدیران و دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی سلامت در تمام ابعاد صورت گیرد. در این زمینه در طرح تحول سلامت در حوزه آموزش علوم پزشکی که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به اجرا در آمده است یکی از بسته‌ها به بحث بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها می‌پردازد. با گسترش افق‌های جدید برای آموزش عالی و تقویت کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی می‌تواند راه‌حلی برای ارتقای کیفیت آموزش و ترکیب روش‌های مهارت‌آموزی و در نتیجه منجر به ایجاد یک اقتصاد دانش‌بنیان در عرصه و بین‌المللی - سازی آموزش عالی در نظام سلامت گردد. در مدیریت آموزش عالی معاصر، رهبری بصیر با رویکرد پسانوین‌گرایی می‌تواند از طریق بازتعریف نگرش‌ها نسبت به دانش، قدرت، استقلال و نقش دانشگاه در جامعه، زمینه پیوند میان ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها را فراهم سازد؛ به گونه‌ای که کیفیت آموزشی به عنوان برآیند پویایی علمی و یادگیری مستمر، استقلال دانشگاهی به مثابه بستر تصمیم‌گیری آزادانه و مسئولانه و بین‌المللی‌سازی به عنوان مسیر تعاملات علمی فرامرزی، در چارچوب یک نظام مدیریتی یکپارچه و آینده‌نگر قرار گیرند. از این منظر، مدیریت آموزش عالی زمانی می‌تواند پاسخگوی پیچیدگی‌ها و تحولات محیطی باشد که با بهره‌گیری از رهبری بصیر و پذیرش رویکردهای پسانوین‌گرایانه، میان آزادی علمی، مسئولیت‌پذیری نهادی، بهبود مستمر کیفیت و تعاملات بین‌المللی

توازن برقرار کند و ظرفیت‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک را در مسیر توسعه علمی پایدار و ارتقای جایگاه ملی و بین‌المللی آموزش علوم پزشکی هدایت نماید. بنابراین پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سوال می‌باشد: تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین‌گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک چگونه است؟

روش تحقیق

این پژوهش، از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری آن را، مدیران و معاونین واحدها، دانشکده‌ها، مدیران گروه‌ها و اساتید هیات علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک آمایش آموزش عالی بخش سلامت کشور به تعداد ۱۸۵۱ نفر تشکیل می‌دهند که براساس فرمول کوکران تعداد ۳۲۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای برحسب واحد دانشگاهی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱: تعداد جامعه و نمونه آماری به تفکیک دانشگاه

دانشگاه	جامعه	نمونه	درصد
بابل	۳۶۰	۶۲	۱۹/۴۵
سمنان	۲۰۵	۳۵	۱۱/۰۸
شاهرود	۱۳۰	۲۲	۷/۰۲
گلستان	۳۰۸	۵۳	۱۶/۶۴
گیلان	۴۴۳	۷۷	۲۳/۹۳
مازندران	۴۰۵	۷۰	۲۱/۸۸
جمع	۱۸۵۱	۳۲۰	۱۰۰

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش عبارتند از:

- پرسش‌نامه محقق ساخته رهبری بصیر با رویکرد پسانوین‌گرایی: این پرسش‌نامه دارای ۹۱ سوال و ۲ بعد «فردی و سازمانی» و ۶ مولفه «ویژگی‌های رهبران بصیر، مهارت‌های رهبران بصیر، رفتارهای رهبران بصیر، نقش تماتیک رهبران بصیر در سازمان، نقش شماتیک رهبران بصیر در سازمان و نقش ماتریک رهبران بصیر در سازمان» می‌باشد که در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود.

- پرسش‌نامه کیفیت آموزشی صادقی و همکاران (۱۳۹۶): این پرسش‌نامه دارای ۵۳ سوال و ۶ بعد «طراحی برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی، پژوهش و اشاعه آن، زیرساخت‌ها و منابع یادگیری، حمایت از پیشرفت یادگیرنده و

سازمان و مدیریت» و ۱۲ مولفه «اهداف، محتوا و فرایند، اجرای عملیاتی، سنجش و ارزشیابی، پژوهش، اشاعه پژوهش، زیرساخت‌های کالبدی و آموزشی، منابع انسانی، کارایی سیستم، فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و مشاوره‌ای، هماهنگی درونی و مدیریت و کیفیت مدیریت» می‌باشد که در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، خیلی زیاد، زیاد) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود.

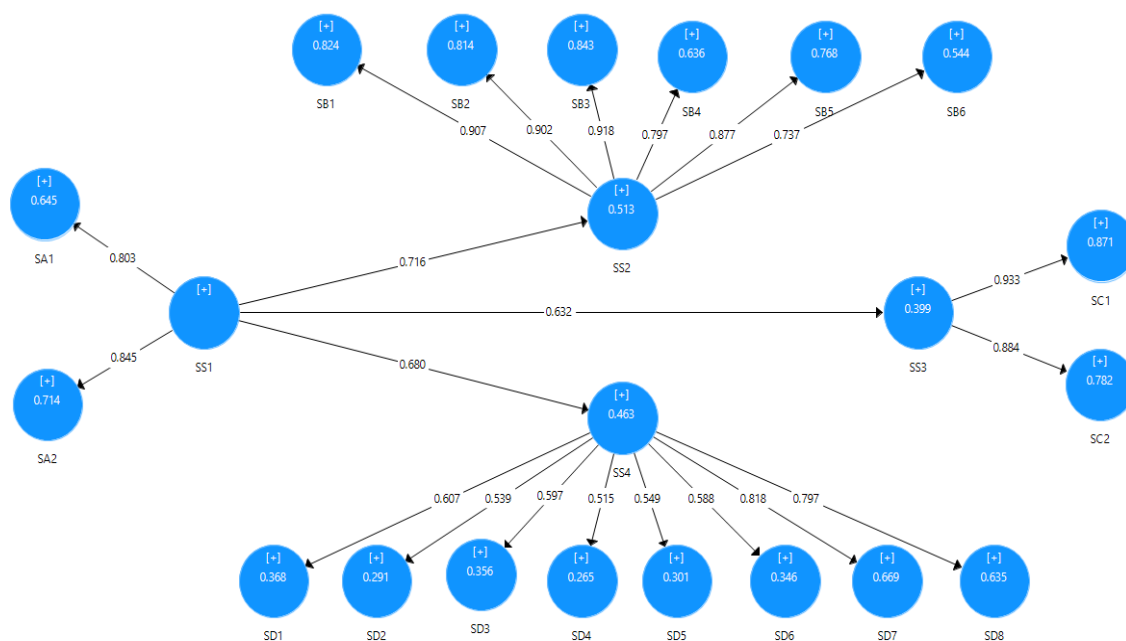
- پرسش‌نامه محقق ساخته استقلال دانشگاهی: این پرسش‌نامه دارای ۶۰ سوال و ۲ بعد «دلیل گرا و علت گرا» و ۷ مولفه «استقلال علمی، استقلال فکری، استقلال حقیقی، استقلال در روابط ملی و فراملی، استقلال سازمانی، استقلال مالی و استقلال در تامین منابع انسانی» می‌باشد که در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، خیلی زیاد، زیاد) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود.

- پرسش‌نامه محقق ساخته بین‌المللی سازی: این پرسش‌نامه دارای ۵۰ سوال و ۸ بعد «آموزشی، پژوهشی، فرهنگی، سیاسی، ارتباطی، تولید دانش، سیاست‌های کلان آموزش عالی و منابع مالی» می‌باشد که در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، خیلی زیاد، زیاد) طراحی و تنظیم شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود.

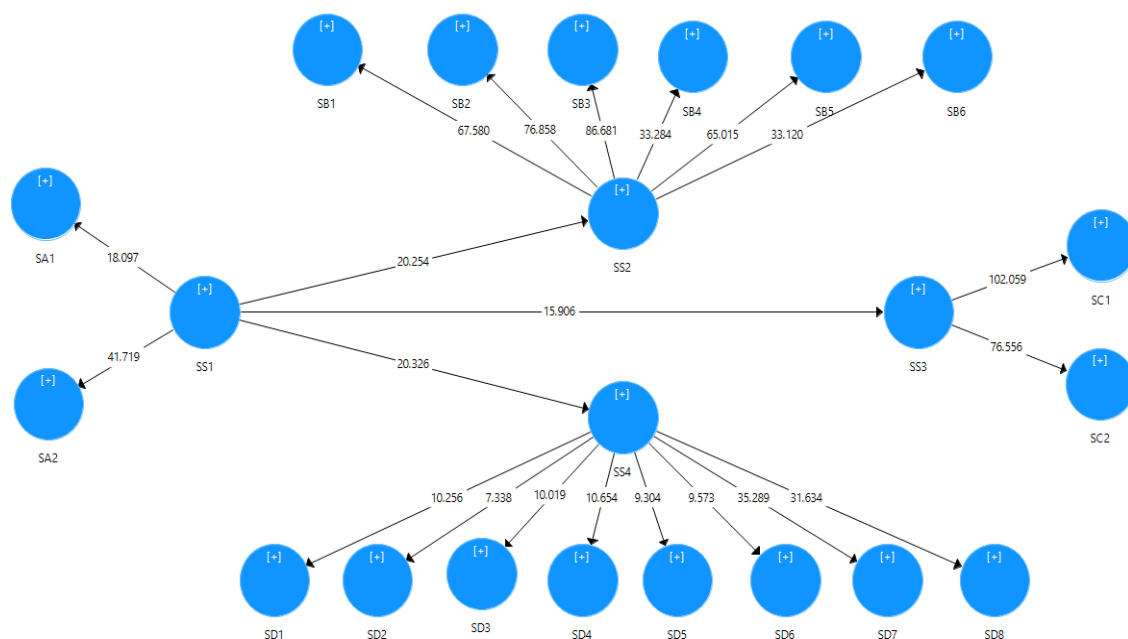
روایی صوری و محتوایی ابزارها به تایید متخصصان رسید و پایایی آن‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی ۰/۹۳، پرسش‌نامه کیفیت آموزشی ۰/۸۶، پرسش‌نامه استقلال دانشگاهی ۰/۸۹ و پرسش‌نامه بین‌المللی سازی، ۰/۹۰ محاسبه شده که نشان دهنده روایی و پایایی مناسب ابزارها می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون معادلات ساختاری استفاده شده است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS²³ و PLS انجام گرفت.

یافته ها

برای بررسی تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد که نتایج در نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۲ ارائه شده است.

نمودار ۱. مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد ضرایب مسیر

نمودار ۲. مدل ساختاری در حالت معنی داری ضرایب مسیر

جدول ۲. نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل مسیر

متغیرها	آماره t	ضریب استاندارد
تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر کیفیت آموزشی	۲۰/۲۵۴	۰/۷۱۶
تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر استقلال دانشگاهی	۱۵/۹۰۶	۰/۶۳۳
تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر بین المللی سازی دانشگاه	۲۰/۳۲۶	۰/۶۸۰

مطابق نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۲؛ بین متغیر مکنون برون‌زا (رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی) با متغیر مکنون درون‌زا (کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین المللی سازی)، به ترتیب براساس ضرایب مسیر بار عاملی ۰/۷۱۶، ۰/۶۳۳ و ۰/۶۸۰ برقرار است، همچنین به دلیل اینکه مقادیر تی (۲۰/۲۵۴، ۱۵/۹۰۶ و ۲۰/۳۲۶) در خارج بازه (۲/۵۸ و -۲/۵۸) قرار دارند در سطح اطمینان ۹۹٪ تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین المللی سازی دانشگاه معنی‌دار شده است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین المللی سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک مثبت و معنادار می‌باشد. همچنین رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی با ضریب استاندارد (۰/۷۱۶) بیشترین تأثیر را بر کیفیت آموزشی دارد.

معیارهای برازندگی نهایی مدل ساختاری براساس خروجی PLS به شرح زیر می‌باشد:

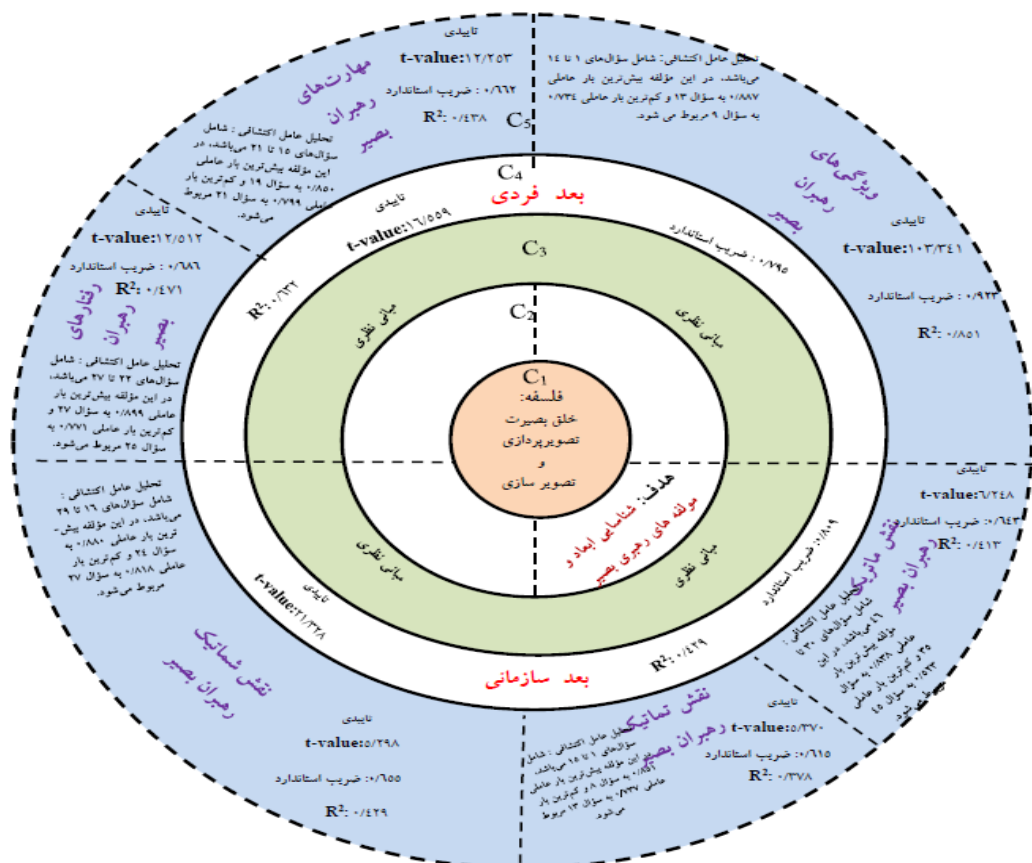
- آزمون ارتباط پیش‌بین (Q^2)؛ این آزمون قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد و در واقع آزمون کیفیت مدل ساختاری است و برای انجام این آزمون از شاخصی به نام CV استفاده می‌کنند که مقادیر این شاخص را برای تک تک متغیرهای درون‌زا محاسبه و با سه مقدار ۰.۰۲ (کیفیت مدل ضعیف)، ۰.۱۵ (متوسط) و ۰.۳۵ (قوی) مقایسه می‌کنند.

جدول ۳. نتایج آزمون کلی مدل ساختاری

متغیر	کد متغیر	CV Redundancy
کیفیت آموزشی	SS2	۰/۲۰۵
استقلال دانشگاهی	SS3	۰/۱۲۱
بین‌المللی سازی	SS4	۰/۱۲۵
فردی	SA1	۰/۲۴۴
سازمانی	SA2	۰/۱۵۲
طراحی برنامه درسی	SB1	۰/۴۳۷
اجرا و ارزشیابی برنامه درسی	SB2	۰/۴۶۰
پژوهش و اشاعه آن	SB3	۰/۴۱۴
زیرساخت‌ها و منابع یادگیری	SB4	۰/۳۳۳
حمایت از پیشرفت یادگیرنده	SB5	۰/۴۳۱
سازمان و مدیریت	SB6	۰/۲۹۰
دلیل‌گرا	SC1	۰/۳۴۰
علت‌گرا	SC2	۰/۲۶۰
آموزشی	SD1	۰/۲۳۱
پژوهشی	SD2	۰/۱۸۲
فرهنگی	SD3	۰/۲۴۸
سیاسی	SD4	۰/۱۶۹
ارتباطی	SD5	۰/۲۱۱
تولید دانش	SD6	۰/۲۳۰
سیاست‌های کلان آموزش عالی	SD7	۰/۴۷۷
منابع مالی	SD8	۰/۴۵۴

مطابق جدول ۳ مقادیر CV مربوط به متغیرهای طراحی برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی، پژوهش و اشاعه آن، زیرساخت‌ها و منابع یادگیری، حمایت از پیشرفت یادگیرنده، دلیل‌گرا، سیاست‌های کلان آموزش عالی و منابع مالی در سطح بالاتر از قوی و بقیه سازه‌های مدل متوسط رو به قوی محاسبه شد که برازش متوسط رو به قوی مدل ساختاری را حاکی است. یعنی مدل ارائه شده دارای برازش مناسب می‌باشد. به‌منظور تبیین و تأیید روابط موردنظر، مدل مفهومی تأثیر رهبری بصیر با رویکرد پسامدرن بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان‌منطقه یک ارائه می‌شود. در این مدل، ضمن تبیین سهم ابعاد و مؤلفه‌های مختلف، ابتدا چشم‌انداز و اهداف مدل، مبانی نظری و چارچوب ادراکی آن تشریح شده و در ادامه، فرایند ارزشیابی و سازوکارهای بازخورد مدل مورد

توجه قرار می‌گیرد. مدل رهبری بصیر در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک دارای دو بعد (فردی، سازمانی) و شش مؤلفه است. در مدل اخیر، دایره C1 مربوط به فلسفه کلی مدل، دایره C2 مربوط به اهداف مدل در هر بعد، دایره C3 مربوط به مبانی نظری مدل، دایره C4 مربوط به بعد فردی و سازمانی رهبری بصیر و بار عاملی و دایره C5 مربوط به مؤلفه‌های رهبری بصیر و بار عاملی هر بعد می‌باشد. حد فاصل بین ابعاد و مؤلفه‌ها با خط چین از هم جدا شده است که به دلیل احتمال همپوشانی بین ابعاد و بین مؤلفه‌های هر بعد در نظر گرفته شد. همچنین دایره خارجی C5 نیز به دلیل باز بودن سیستم و تعامل آن با محیط بیرونی به صورت خط چین ترسیم شده است.

شکل ۱. مدل فلسفی رهبری بصیر در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک

نتیجه گیری

امروزه، سازمان‌ها به خصوص نهادهای آموزشی با محیط رقابت جهانی مواجه هستند؛ لذا برای اینکه از قافله رقابت عقب نیافتند، احتیاج به رهبرانی دارند که با بصیرت بالا، چشم‌اندازی را برای سازمان خود ایجاد کنند و بتوانند کارکنان را برانگیزند و تلاش‌های آنها را در جهت تحقق اهداف و تعالی سازمان همسو و منسجم کنند. بنابراین در این پژوهش تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر ارتقای کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج این پژوهش نشان داد که تاثیر رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بر کیفیت آموزشی، استقلال دانشگاهی و بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک مثبت و معنادار می‌باشد و مدل ارائه شده دارای برازش مناسب می‌باشد. همچنین رهبری بصیر با رویکرد پسانوین گرایی بیشترین تاثیر را بر کیفیت آموزشی دارد. این یافته با نتایج گل افشانی و همکاران (۱۳۹۸)، نادعلی و آبیایی (۱۳۹۳) و انشار (۲۰۱۷) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که؛ رهبر بصیر با ترسیم چشم‌اندازی روشن از آینده، شناسایی تغییرات محیطی و جهت‌دهی به منابع و ظرفیت‌های دانشگاه، امکان پاسخ‌گویی مؤثرتر به نیازهای آموزشی و اجتماعی را فراهم می‌کند. هنگامی که این نوع رهبری با رویکرد پسانوین گرایی همراه می‌شود، تصمیم‌گیری صرفاً از بالا به پایین و مبتنی بر یک دیدگاه واحد نیست؛ بلکه گفت‌وگو، توجه به دیدگاه‌های متنوع اعضای دانشگاه، مشارکت ذی‌نفعان و بازاندیشی مستمر در رویه‌های موجود اهمیت می‌یابد. بنابراین، چشم‌انداز مشترک در کنار مشارکت و پذیرش تکثر می‌تواند به شکل‌گیری محیطی یادگیرنده، انعطاف‌پذیر و نوآور در دانشگاه بینجامد. اثر مثبت رهبری بصیر بر کیفیت آموزشی را می‌توان با نظریه‌های رهبری تحول‌آفرین و سازمان یادگیرنده تبیین کرد. در رویکرد تحول‌آفرین، رهبر با الهام‌بخشی، ایجاد انگیزه، حمایت از رشد حرفه‌ای و ترغیب کارکنان به بازاندیشی و نوآوری، ظرفیت سازمان را برای دستیابی به اهداف مشترک افزایش می‌دهد. همچنین، از منظر سازمان یادگیرنده، کیفیت زمانی بهبود می‌یابد که دانشگاه بتواند از تجربه‌های آموزشی بازخورد بگیرد، دانش را میان اعضا به اشتراک بگذارد و برنامه‌ها و شیوه‌های تدریس را متناسب با نیازهای جدید اصلاح کند. رهبر بصیر می‌تواند با تقویت توسعه حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، پشتیبانی از روش‌های نوین تدریس، بهبود ارزشیابی آموزشی و توجه به نیازهای دانشجویان، این فرایند را تسهیل کند.

بیشترین اثر رهبری بصیر بر کیفیت آموزشی نیز از آنجا قابل فهم است که کیفیت آموزشی در مقایسه با استقلال دانشگاهی و بین‌المللی‌سازی، ارتباط نزدیک‌تر و مستقیم‌تری با فرایندهای درون‌دانشگاهی و تصمیم‌های روزمره مدیریتی دارد. رهبران می‌توانند مستقیماً بر اولویت‌های آموزشی، تخصیص منابع، حمایت از نوآوری در تدریس،

سازوکارهای تضمین کیفیت و فضای همکاری میان استادان اثر بگذارند. در مقابل، استقلال دانشگاهی علاوه بر سبک رهبری، تحت تأثیر قوانین، سیاست‌های کلان و ساختارهای بیرونی قرار دارد؛ بین‌المللی‌سازی نیز به عواملی مانند منابع مالی، زیرساخت‌ها، مقررات، شبکه‌های همکاری و شرایط بین‌المللی وابسته است. از این رو، هرچند رهبری بصیر در این دو حوزه نیز اثرگذار است، بخشی از اثر آن ممکن است غیرمستقیم باشد یا به وسیله محدودیت‌های محیطی تعدیل شود.

تأثیر مثبت رهبری بصیر بر استقلال دانشگاهی را می‌توان با تأکید رویکرد پسانوین‌گرا بر توزیع قدرت، مشارکت و به رسمیت شناختن صداهای متنوع توضیح داد. رهبرانی که به جای تمرکز کامل تصمیم‌گیری، زمینه مشارکت استادان و گروه‌های دانشگاهی را در تعیین اولویت‌ها و شیوه‌های عمل فراهم می‌کنند، می‌توانند احساس مالکیت حرفه‌ای و مسئولیت‌پذیری اعضا را تقویت کنند. این امر با افزایش اختیار عمل علمی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های دانشگاهی همراه است؛ هرچند تحقق کامل استقلال همچنان به چارچوب‌های قانونی و سیاست‌گذاری‌های بیرونی وابستگی دارد. همچنین، اثر مثبت رهبری بصیر بر بین‌المللی‌سازی دانشگاه را می‌توان از منظر نظریه‌های وابستگی به منابع و دیدگاه‌های نهادی تبیین کرد. بر اساس این دیدگاه‌ها، دانشگاه برای گسترش همکاری‌های بین‌المللی باید منابع، شبکه‌ها و مشروعیت لازم را به دست آورد و خود را با تحولات و انتظارات محیط جهانی هماهنگ سازد. رهبر بصیر با شناسایی فرصت‌های همکاری، ایجاد جهت‌گیری مشترک، حمایت از ارتباطات علمی فرامرزی و آماده‌سازی سازمان برای تغییر، می‌تواند این مسیر را تسهیل کند. رویکرد پسانوین‌گرایانه نیز با پذیرش تنوع فرهنگی و علمی، گفت‌وگوی میان فرهنگی و یادگیری متقابل، زمینه مناسبی برای گسترش تعاملات بین‌المللی ایجاد می‌کند.

در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهد رهبری بصیر با رویکرد پسانوین‌گرایی می‌تواند هم‌زمان به بهبود عملکرد آموزشی، تقویت مشارکت و استقلال حرفه‌ای و توسعه تعاملات بین‌المللی کمک کند؛ با این حال، شدت اثر آن در حوزه‌های مختلف یکسان نیست. بیشترین اثر بر کیفیت آموزشی، اهمیت نقش مستقیم رهبری در فرایندهای آموزشی را برجسته می‌سازد. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌های علوم پزشکی ضمن تقویت چشم‌انداز مشترک، سازوکارهای مشارکت استادان و دانشجویان در تصمیم‌گیری را توسعه دهند، از نوآوری و بهبود مستمر آموزشی حمایت کنند و برای تحقق استقلال و بین‌المللی‌سازی، موانع ساختاری و محدودیت‌های محیطی را نیز در برنامه‌ریزی‌های خود مدنظر قرار دهند.

منابع

- آقاتبار رودباری، جمیله؛ آقامیرزایی محلی، طاهره؛ بریمانی، خدیجه و یوسفی سعیدآبادی، رضا. (۱۳۹۶). بررسی استقلال دانشگاهی از دیدگاه خبرگان دانشگاهی (مطالعه موردی دانشگاه علوم پزشکی بابل و صنعتی نوشیروانی). *مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۰ (۵)، ۳۳۴-۳۳۴.
- حمیدی فر، فاطمه؛ یوسف، کمارالزمان و ابراهیمی، منصوره. (۱۳۹۶). رهبری و مدیریت در بین‌المللی سازی آموزش عالی. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۲۳ (۱)، ۷۱-۴۹.
- قادری، مصطفی؛ کریمیان، منیره و مبلغی، جعفر. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت رهبری اخلاقی در میان مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان از دیدگاه مدیران و اعضای هیئت علمی. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*، ۲۳ (۲)، ۱۲۵-۱۳۴.
- گل‌افشانی، علی؛ صالحی، محمد. (۱۳۹۸). ارائه مدلی جهت تبیین تأثیر رهبری بصیر بر استقلال دانشگاهی دانشگاه‌های علوم پزشکی کلان منطقه یک آمایشی سلامت کشور. *فصلنامه علمی و پژوهشی طب و تزکیه*، ۲۸ (۱).
- نادعلی، فاطمه و آبیانی، سعید. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر رهبری بصیر بر توانمندسازی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شاهرود. *دومین همایش ملی پژوهش‌های کاربردی در علوم مدیریت و حسابداری*.
- هادی، رضا؛ رضاپور، یوسف و سلمان‌پور، صدیقه. (۱۳۹۵). شاخص‌های سنجش کیفیت آموزش عالی براساس مدل کانو در دانشگاه ارومیه. *فصلنامه علمی و پژوهشی. آموزش و ارزشیابی*، ۹ (۳۴).
- ودادی، احمد؛ طهماسبی، رضا و موسوی، سید محمدمهدی. (۱۳۸۸). رهبری بصیر: اهمیت چشم‌انداز سازمانی. *فصلنامه مدیریت فرهنگ سازمانی*، ۷ (۲۰)، ۱۶۹-۱۳۹.
- یمینی‌دوزی سرخابی، محمد. (۱۳۹۱). کیفیت در آموزش عالی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- Anshar, M. (2017). The Impact Of Visionary Leadwrrship, Learning Organization and Innovative Behavior to Performance of Customs and Excise Functional. *Ientrnational Journal of Human Capital Management*, 1(2), 52-60.
- Kori, E. (2016). Challenges to academic freedom and institutional autonomy in South African universities. *International Journal of Teaching and Education*, 1, 45-53.
- Michavila, F., & Martinez, J.M. (2018). Excellence of Universities versus Autonomy, Funding and Accountability. *European Review*, 26 (1), 48-56.
- Molina O.A. (2018). Visionary Leadership in the Administrative Staff of the Guapan Educational Unit. *Journal of Technology and Science Education*. 8(2), 115-25.
- Worley JA. (2018). *Visionary Leadership in. Engaged Leadership: Transforming through Future-Oriented Design Thinking*. 2018 May 2:63.